

[Ministeren for Grønland.]

den store G 60-betænkning er der en grundig behandling af fødestedskriteriet og dets forudsætninger.

Jeg skal meget gerne undersøge i ministeriet, om vi er i stand til at forsyne lønningsudvalget med et sådant materiale, som det ærede medlem hr. Ivar Nørgaard her udtaler ønske om, vedrørende de korrektioner, der måtte være under planlægning. Jeg kan meget godt se, at det kunne være ønskeligt for lønningsudvalget at være orienteret så tidligt og så godt som muligt om sådanne forudsætninger. Nu skal jeg i ministeriet prøve at finde ud af, om vi kan være til nytte over for lønningsudvalget i den henseende.

Hermed sluttede forhandlingen.

Lovforslagets overgang til anden behandling vedtoges uden afstemning.

Tredje næstformand (From): Efter de faldne udtalelser foreslår jeg, at lovforslaget henvises til lønningsudvalget. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til lov om ændring af lov for Grønland om indførselsafgifter m. v.

(Lovforslaget (nr. 87) findes i tillæg A. sp. 1537, fremsættelsen i tidenden sp. 2355).

Tredje næstformand (From): Sammen med denne sag foretages den følgende sag på dagsordenen, nemlig:

Første behandling af forslag til lov om ændring af lov om Grønlands landsråd og kommunalbestyrelser m. v.

(Lovforslaget (nr. 88) findes i tillæg A. sp. 1551, fremsættelsen i tidenden sp. 2355).

Lovforslagene sattes til forhandling.

Ove Hansen: Til indledning vil jeg gerne sige, at mit parti kan medvirke til, at disse to lovforslag gennemføres. Her er tale om, synes jeg, en håndsrækning til det kommunale selvstyre på Grønland. Kommunalbestyrelserne får større beføjelser, de får større magt, end de hidtil har haft, og jeg synes, vi kan være glade for dette forslag. Når vi nu i det øvrige Danmark gennemfører en kommunalreform fra 1. april i år, er det tilfredsstillende at se, at man også giver kommunerne nye vilkår at arbejde under på Grønland; det bliver ganske vist ikke fra 1. april i år, men formentlig fra 1. januar 1971.

Selv om de kommunale forhold på Grønland og i det øvrige Danmark ikke kan sammenlignes, så er der dog visse ting, jeg gerne vil give udtryk for at vi er meget tilfredse med. Det gælder, at man nu i de kommunale råd på Grønland får bevillingsmyndigheden og magten; den har man ikke haft i det omfang, som vi kender her i Danmark. Nu skal det også erkendes, at visse opgaver løses og betales af staten. Kommunalbestyrelserne får altså et vist beløb at disponere over og råde over, og det beløb får de bevilget igennem landsrådet af de afgifter, som er pålagt varer, der indføres til Grønland. Jeg forstår, at man skal udarbejde et budget i kommunalrådene og sende det til landsrådet, som derefter tildele kommunerne det beløb, man mener kommunerne skal bruge i det kommende år. Jeg ser i lovforslaget, at det udgangspunkt, man skal anvende ved fordelingen af afgifterne, er befolkningstallet, indbyggertallet i de pågældende kommuner, og det er formentlig også det rigtige. Hvis det var den øvrige del af vort land, det drejede sig om, ville denne form efter min mening ikke være anvendelig, men jeg er klar over, at der er særlige forhold, der gør sig gældende på Grønland. Derfor tror jeg, vi kan medvirke til, at det bliver befolkningstallet, der bliver udgangspunkt for, hvor meget der

[Ove Hansen.]

skal tidleles de enkelte kommuner for et år. Jeg har også set, at man med tiden skal fastsætte fordelingsstallet for 3-årige perioder; det kan vi medvirke til.

Jeg har også bemærket af lovforslaget, at formanden for et kommunalt råd ikke lænere skal vælges for ét år ad gangen, men vælges for hele kommunalrådets funktionstid. Det tror jeg er en meget stor fordel, det giver mere stabilitet i selve arbejdet. Det er ofte sådan, at først efter et eller flere års forløb opnås en erfaring, og så kan det ske, at man udskifter formanden, hvilket jeg finder uheldigt. Det, forslaget nu går ud på, vil jeg betragte som en fordel.

Det tilsyn, der skal foretages over for kommunalrådene på Grønland, er en genpart, en kopi, af det tilsyn, der nu skal udøves her i landet over for de almindelige kommuner igennem et tilsynsråd, et folkevalgt organ. Jeg tror, det er en fordel, at man vælger sådanne tilsynsråd på 5 medlemmer. Jeg forstår, at landshøvdingen skal være formand for dette tilsynsråd, som skal føre tilsyn med samtlige kommuner på Grønland og ligeså foretage de nødvendige revisioner af de kommunale regnskaber.

Der er en ting, jeg gerne ville have uddybet, men der er måske ingen grund til at bede om et svar på det nu, vi får vel adgang til i det udvalg, som skal nedsættes til behandling af disse to lovforslag, at se nærmere på det. Det drejer sig om de aktiver, der skal gøres op pr. 1. januar 1971 i de grønlandske kommuner, idet disse aktiver skal indgå i et grundfond. Jeg er ikke klar over, hvor meget der kan blive tale om i sådan et fond, jeg ved ikke, om det er ret store midler, men det kan vi jo få nærmere oplyst. Jeg er klar over, at midlerne i sådan et grundfond skal anvendes til finansiering af anlægsvirksomhed i kommunerne, og der er fastsat visse bestemmelser for, hvor hurtigt man skal afvikle de lån, man har opnået, men det kan vi vel se nærmere på i udvalget.

Med hensyn til selve landsrådets arbejdsområde tror jeg også det er en fordel, at det frigøres for noget arbejde og overlader arbejdet i stort omfang til de kommunale råd. På den måde får landsrådet adgang til måske at tage opgaver op, som det hidtil ikke har haft så megen tid til.

Der er i lovforslaget, forstår jeg, taget hensyn til, hvis det en dag bliver nødvendigt — og det bliver det formentlig — med direkte personlige skatter eller ejendoms-skatter til kommunerne i Grønland. Den ændring, vi nu foretager i styrelseslovgivningen, giver altså mulighed for at indføre direkte skatter til kommunerne i Grønland.

Opgavefordelingen mangler vi, og det var måske rart, når man skal give en ny styrelseslov, at man også kendte, hvordan opgavefordelingen blev, hvad der er statens, hvad der er landsrådets, hvad der er kommunernes, men man har altså foreløbig fra ministerens side ladet dette problem stå hen. Det har man for øvrigt også gjort ved gennemførelsen af den nye kommunestruktur her i landet, og det beklager vi meget. Vi havde også gerne set, man havde kendt lidt til opgavefordelingen i Grønland, men det kan vi måske høre en lille smule om i udvalget eller vende tilbage til.

Mit parti vil være villig til at medvirke til lovforslagenes gennemførelse. Hvis forandringer bliver nødvendige, kan vi se nærmere på dem i udvalget.

Lembourn: Formålet med disse to lovforslag er at øge kommunernes selvstændighed i Grønland, og det er jo et godt formål. Det bør efter min opfattelse være et af de vigtigste mål i Grønlandspolitikken fremover at give grønlænderne større ansvar, større indflydelse på udviklingen, og disse to lovforslag er en begyndelse til det.

Det er godt, at man nu vil komme ud for, at de grønlandske kommunalbestyrelsesmedlemmer oplever en snævrere forbindelse mellem indtægter og udgifter, de får en større økonomisk og teknisk indsigt, som er det grundlag, man skal arbejde på, når der skal indføres indkomstskatter, og som også er det grundlag, som skal til, for at de grønlandske kommunalbestyrelser kan få en større indflydelse på kommende investeringsplaner — et ønske, som jeg personlig støtter så stærkt, jeg kan. Jeg tror, det vil være overordentlig vigtigt for en bedre planlægning fremover.

Lovforslagene som helhed betegner altså en udvikling, man kan karakterisere på den måde, at den politiske ledelse bliver mere grønlandsk.

Som fordelingsnøgle har man valgt folke-

[Lembourn.]

tallet i kommunerne, og det kan jeg helt og fuldt tilslutte mig. Der har jo været diskuteret andre fordelingsmuligheder, men man er altså standset ved befolkningstallet. Det tror jeg er rigtigt, for det vil modvirke den efter min opfattelse ofte uheldige koncentrationspolitik; midlerne vil blive fordelt mere jævnt ud over landet og mere i overensstemmelse med befolkningens fordeling. Derved kommer der unægtelig en modsætning til den investeringsplan, som lige er blevet behandlet i Grønlandsrådet, hvor man regner med i 1975 at have 20 pct. af befolkningen i bygderne og 80 pct. i byerne, men kun lader mellem 3 og 4 pct. af investeringsudgifterne gå til bygderne. Den fordeling, der her kommer til at foreligge for provenuet af de indirekte afgifter, bliver efter min opfattelse betydelig bedre.

Med hensyn til tilsynet har det været drøftet i landsrådet, om det var rigtigt, at landshøvdingen var formand. Man har været inde på den tanke, at det muligvis skulle være en grønlander eller eventuelt formanden for landsrådet. Jeg tror imidlertid, at lovforslagets regel er rigtig. Jeg tror, det giver en udmærket balance mellem administration og politikere.

Det konservative folkeparti kan altså helt og fuldt anbefale disse to lovforslag til vedtagelse.

Holger Hansen: Det er et bemærkelsesværdigt lovforslag, specielt lovforslaget om indførselsafgift, der her er til behandling, et forslag, der giver kommunerne en egentlig ret til at få andel i de afgifter, den grønlandske befolkning betaler ved indførsel af visse varer. Det er igen et af de forslag, G 60 kom med for år tilbage, og jeg kan ikke lade være med at sige, at det har jo været lidt længe undervejs. Det være ikke på nogen måde sagt som en bebrejdelse over for den nuværende Grønlandsminister; jeg ved udmærket, at disse ting er længe undervejs og skal til forhandling i forskellige organer, før de når herind. Det er naturligvis et skridt på vejen til selvstændighed for de grønlandske kommuner, så nødvendig den er; jeg understreger: et skridt, som må følges af andre og mere vidtgående.

Det fremgår af bemærkningerne og af ministerens fremsættelsestale, at der fore-

står en ændring af opgavefordelingen mellem stat, landsråd og kommuner, ligesom vi ved, at der på landsrådsmødet i foråret vil blive taget stilling til problemerne omkring en direkte beskatning. Arbejdet omkring dette store kompleks af sammenhængende elementer, som det jo er, i en vigtig del af Grønlandspolitikken er nu i gang. Vi lægger i venstre megen vægt på, at resultatene snart må foreligge, fordi vi tror, at en selvstændiggørelse af kommunerne er nødvendig og vil styrke den grønlandske befolknings interesse og medvirken ved udbygningen af det grønlandske samfund.

Vi er med i den retning, vi med dette lovforslag kører i, men jeg kan ikke undlade at gøre den bemærkning, at det efter mit skøn ikke er heldigt, at det er landsrådet og landsrådet alene, der skal fastsætte det omtalte forhold imellem, hvor meget landskassen skal have, og hvor meget kommunkasserne skal have. Forhåbentlig skal disse bestemmelser ikke gælde ret lang tid, før de kan afløses af andre og mere generelle med mere faste kriterier — naturligvis i forbindelse med den opgavefordeling, jeg nævner for et øjeblik siden.

Det andet lovforslag, om Grønlands landsråd og kommunalbestyrelser, skal jeg ikke gøre mange bemærkninger til. De er gjort af tidligere ordførere. Det er jo reglerne, som vi kender herved, der nu i det omfang, det er gørligt, tilpasses for Grønland.

Jeg vil gerne nævne et af punkterne, nemlig dette, at kommunalbestyrelsesformanden nu vælges for hele valgperioden. Vi er enige i det og finder, at det er rigtigt. Man kan ikke lade være med at rejse det spørgsmål, der har forbindelse hermed, nemlig at det er galt, at kærneren i de grønlandske kommuner er statens embedsmand, er statens forlængede arm, samtidig med at han skal være kommunalbestyrelsernes sekretær. Det giver ham en underlig dobbeltstilling, som jeg synes det må være svært for kærneren at bestride, ligesom jeg synes, det må være en uting for kommunalbestyrelserne at have en sekretær, som er statens embedsmand.

Næsten mere besynderligt bliver det, når vi i den foreslåede nye § 39 a kan se bestemmelser vedrørende det personale, der kan ansættes af kommunalbestyrelsen.

[Hølgert Hansen.]

Medens kommunalbestyrelsen altså ingen indflydelse eller meget ringe indflydelse har på lederen, så har kommunalbestyrelsen altså indflydelse på, hvilke folk der ansættes i administrationen; om det så direkte er i kontoradministrationen, skal jeg ikke kunne sige. Kommunalbestyrelsen har altså ingen mulighed for at øve væsentlig indflydelse på ansættelsen af kæmner, fordi han stadig er statens embedsmand, men har det over for hans underordnede personale. Det kan dog vist ikke være rigtigt, at vi fortsætter ret lang tid med det. Her er altså noget, der skal ændres i den sammenhæng, jeg var inde på for et øjeblik siden.

Men ellers kan jeg anbefale de to lovforslag til en udvalgsbehandling og vedtagelse her i tinget.

Svend Haugaard: Med den øgede selvbestemmelsesret for kommunerne i Grønland, som også jeg er enig i bør etableres, må der naturligvis følge en sikkerhed for, hvilke beløb man kan disponere over og derudfra lægge sit budget. Jeg tror derfor, det er vigtigt, at disse beløb fordeles til kommunerne efter et fastsat forhold af den afgift, der opnås som indførselsafgift, således at man på forhånd er orienteret om, hvor meget man har ret til at forvente. Det kan naturligvis diskuteres, om det skal fordeles efter folketal, eller det skal være som en andel i omsætningen, som betinger afgiften, men med de store ekstraordinære anlægsarbejder, ofte koncentreret i et meget kort tidsrum, som finder sted i Grønland, vil det sidste give meget store spring i vareomsætningen og dermed også i afgifterne, og derfor er det mere rimeligt, at fordelingen sker på grundlag af befolkningens størrelse.

Jeg tror, det vil være heldigt, hvis man ret hurtigt kunne nå frem til, at det ikke blot skal være for 1 år ad gangen, man får fastsat dette forhold, men sådan at det fastlægges på længere sigt, så de grønlandske kommuner kan komme ind på en højere grad af langtidsplanlægning. Lovforslagets ordlyd på dette område forudsætter i øvrigt, at loven får gyldighed længere end i 5 år. Jeg har mine tvivl herom, fordi der er flere ting på vej, som kan ændre det. Der er indtægtsbeskatning på vej. Jeg kunne godt personlig tænke mig, at der også skulle

være grundbeskatning på vej. Fordelingen af sådanne indtægter har vi jo indtil videre ikke fastlagt. Endvidere kan der være tale om en ændret opgavefordeling kommuner og landsråd indbyrdes og landsråd og stat indbyrdes. Der kan være tale om f. eks., at skolevæsenet kunne komme over på kommunal basis, og mange andre ting. Det kan alt sammen bevirke, at det kan være nødvendigt at tage lovgivningen op til revision, førend det er forudset. Men det kan vi jo alt sammen gøre til den tid, og jeg kan anbefale forslaget, som det foreligger her.

Forslaget til ændring af styrelsesloven har været drøftet både i landsrådet og i Grønlandsrådet; det indeholder en lang række enkeltheder af administrativ art, som i øvrigt har fået de to nævnte råds tilslutning. De er udarbejdet, idet man har skelet til de kommunale regler i det øvrige Danmark, dog med de ændringer, som de særlige grønlandske forhold i mange tilfælde gør nødvendige. Det, der kan være at sige om alle disse administrative enkeltheder, mener jeg passer bedre til udvalgsarbejdet, og jeg vil vente med det, til vi kommer dertil; derfor har jeg kun nogle ganske få bemærkninger at gøre til forslaget her.

Jeg mener, det er principielt rigtigt, at kommunalbestyrelsen får den foreslåede øgede mulighed for selvstyre. Jeg har på rejse i Grønland talt med mange kommunalbestyrelsesmedlemmer, og jeg må sige, at jeg har fået et godt indtryk af disse kommunalbestyrelsesmedlemmers åbenhed over for opgaverne og også af deres ansvarlighed. Jeg tror derfor, det er rigtigt, at de får dette større ansvar, og jeg tror, de vil vokse med ansvaret.

Der er et enkelt ønske, man nok kunne have i den forbindelse, nemlig at der var et knap så hurtigt skifte i de grønlandske kommunalbestyrelser; det er, ligesom man knap kan nå rigtig at lære det, man skal, inden man er ude af kommunalbestyrelsen igen.

Jeg er lidt usikker over for, om der er tilstrækkelig kontaktmulighed imellem kommunerne og landsrådet; jeg tænker især på, om kommunerne har en tilstrækkelig høringsret over for landsrådet. Men det er også et af de spørgsmål, som kan tages frem i udvalget.

Jeg mener i øvrigt, det er rigtigt, at

[Svend Haugaard.]

landsrådets budget absolut skal frem til offentligheden, og jeg mener også, det er rigtigt med meget stramme bestemmelser om revision.

Jeg tror, det er meget, meget vigtigt, at der ikke kan opstå myten om utidig flotthed. Der må passes meget stærkt på med diæter, med rejseudgifter, med lønninger osv.; selv om det kun er en meget lille andel af det samlede budget, er det meget ømtålige ting, og det er også vigtigt for den tilstrækkelige bevillingsvillighed i Danmark, at ingen er i stand til at henvise til, at man har været lidt for rundhåndet på disse områder.

Jeg kan med disse ord på mit partis vegne anbefale begge lovforslag.

Gunhild Due: Jeg er usikker over for flere ting i dette lovkompleks, men især over for 2 ting; den ene er, om det er rigtigt, at landsrådet har hovedindflydelsen på fordelingen mellem kommuner og landsråd. Jeg tror nok, man må arbejde henimod, at kommunerne hurtigt får en lidt større indflydelse på fordelingen af de penge, man nu skal have at arbejde med.

Den anden ting er, om fordelingen skal ske efter folketal. Der må være visse fællesudgifter, som er lige store, hvad enten det er en mindre eller en større kommune, og jeg ved ikke, om man ikke skal have en kombination; i hvert fald må vi se på det i udvalget.

Hvad angår lovforslaget om indførselsafgifter, har jeg en ganske lille ting, jeg gerne vil rejse, og som jeg har rejst i Grønlandsrådet, nemlig problemet med hensyn til de såkaldte enarmede tyveknægte, som man har fået indført på Grønland, uden at der betales afgift, sådan som det er tilfældet hernede. Jeg mener i og for sig overhovedet ikke, den slags skulle findes deroppe, men hvis man i liberalitetens navn absolut vil have dem, så må det dog i hvert fald være sådan, at der skal betales afgift af dem. Vi fandt i Grønlandsrådet, at vi passende kunne rejse spørgsmålet her, nu da loven foreslås ændret. For min skyld måtte man gerne lægge en meget, meget stor afgift på dem; og den afgift skulle selvfølgelig gå til landskassen, sådan at pengene kan gå tilbage igen i form af bedre sociale ydelser.

Hvad angår lovforslaget om kommunalbestyrelser og landsråd, ser jeg med tilfredshed, at man nu skal vælge kommunalrådsformand for hele valgperioden. Jeg må indrømme, at da jeg i begyndelsen arbejdede med de grønlandske ting og også besøgte kommunerne deroppe, følte jeg mig egentlig vældig tiltalt af, at man kunne vælge en formand hvert år, det lød jo demokratisk og godt. Men efterhånden har jeg fundet ud af, at det måske alligevel ikke er så særlig praktisk, især på grund af ét eneste forhold, nemlig kommunalrådenes stilling over for den kærner, der i forvejen står meget, meget stærkt i billedet. Man må nok foretrække, at man får en kommunalrådsformand, der sidder så lang tid, at han eller hun virkelig kan nå at komme så godt ind i tingene, at det ligesom kan styrke kommunalrådenes selvstændighed.

Jeg opfatter nu kun disse forslag som et meget lille skridt på vejen mod en større selvstændighed i de grønlandske kommuner. Et virkelig afgørende skridt tages først den dag, kommunerne selv kan ansætte en kærner, som er deres egen, og som er uafhængig af staten. Vi vil jo ret hurtigt komme til at beskæftige os med disse ting igen både i forbindelse med indførelsen af direkte skatter og i forbindelse med opgavefordelingen, og jeg håber, vi hurtigt må nå derhen, at kommunerne i Grønland bliver selvstændige også på den måde, at de har deres egen kærner.

Kjær Rasmussen: Så vidt vi kan se, er disse forslag af rent teknisk karakter. Landsrådets og kommunernes budgetmæssige og regnskabsmæssige funktioner foreslås ændret, så de kommer i overensstemmelse med, hvad der gælder for danske kommuner. Disse tekniske ændringer er sikkert ændringer til det bedre, set ud fra de givne forudsætninger. Derimod kan de nok give anledning til nogle principielle bemærkninger.

Er en mekanisk overførelse af teknokratisk-administrative strukturer fra det danske samfund til det grønlandske samfund heldig eller blot hensigtsmæssig? Sker den, er det under den stiltiende forudsætning, at den såkaldte ligestilling for grønlænderne betyder, at alt skal være ligesom i Danmark, altså grundlæggende: at Grønland

[Kjær Rasmussen.]

skal have samme social-økonomiske struktur. Det mest spændende i det foreliggende materiale er nok nogle bemærkninger til lovforslag nr. 88; jeg citerer:

„Udvalget forudsatte ved sit forslag, at der ikke umiddelbart i forbindelse med den foreslåede nyordnings gennemførelse skete forskydninger mellem de opgaver, som traditionelt har været løst af henholdsvis kommunerne, landsrådet og staten.“

Hvad betyder det så? Jo, vi er jo tilbage i det samme som før. Kommunernes opgaver og landsrådets med har ikke nogen relation til den økonomiske struktur; nyordningen holder sig til en traditionel fordeling af opgaverne, men traditionel i den forstand, at der nok kan ske forskydninger i fordelingen mellem stat, landsråd og kommuner, men så sandelig ikke i forhold til andre, f. eks. Kooperationer, interesseorganisationer — og da slet ikke i forhold til private virksomheder.

Hvilke opgaver har da landsrådet og kommunerne? Ja, det er jo mange, og jeg skal ikke stå her og nævne dem, i alt fald ikke dem alle sammen. Landsrådet kan jo bl. a. udtale sig om love m. v. af særlig interesse for Grønland, det kan rette spørgsmål, besværginger m. v. til ministeren for Grønland, og kommunerne ordner f. eks. brandvæsen, snekastning, fælles værksteder osv.; de deltager ikke i behandlingen af spørgsmål om sygehuse, skoler, elforsyning, vandforsyning og havnevæsen. Men så har vi jo til gengæld landshøvdingen, den danske stats repræsentant, offentlig anklager, almindelig overvåring; han bestemmer stort set over landsrådet og kommunelbestyrelserne og har stor indflydelse på erhvervs-spørgsmål, boligbyggeri, befolkningskoncentration, byplanlægning, statens anlægsprogrammer, sundhedsvæsen, uddannelse, skoler, oplysning og kirken — og det er jo nok en temmelig stor og afgørende mundfuld.

Nyordningen omhandler altså reformer vedrørende dels fordelingen af de til rådighed værende midler — men ændrer ikke det økonomiske grundlag for landsrådets og kommunernes virke — dels fastsættelsen af regler for disses økonomiske forvaltning.

Kommunens funktion i det grønlandske

samfund er tilsyneladende reduceret til vedligeholdelsen af de veje, danskerne har anlagt uden at spørge grønlænderne, vedligeholdelsen af disse veje både i direkte og i overført betydning, nemlig også udfoldelse af lidt forsorgsarbejde blandt alle dem, der kommer i klemme mellem bulldozerne og højhusene. Kommunens rolle er ikke at deltage i, hvorledes byen og kommunen skal se ud — altså bortset fra lidt renholdelse af den, når der er kongebesøg — hvorledes den skal planlægges, udbygges og styres; kommunen kan godt blive rådspurgt, men har ingen indflydelse på bevilling af penge til det ene eller det andet formål.

Det er den rolle, kommunen traditionelt har fået overdraget, og når den ad åre får flere lignende opgaver overdraget, skal den nok komme til at ligne en rigtig dansk kommune, og til den tid vil man heller ikke her fra folketingets talerstol høre fortællelser i retning af, at man kalder dette hernelde for Danmark og glemmer, at Grønland faktisk er en del af det danske rige; det vil være udelukket i alt fald til den tid.

Spørgsmålet Grønland er jo ikke bare et spørgsmål om kommunestyre, men jeg synes, at kommunestyret i Grønland er centralt i problematikken om, hvorledes vi opfylder den målsætning, der er sat op for folketingets Grønlandspolitik: at grønlænderne skal overtage de funktioner, der hidtil er varetaget af danskerne, men også af disse funktioner ikke nødvendigvis bliver de samme som i det kapitalistiske Danmark. Det er nok årsagen til, at de principielle bemærkninger, jeg kommer med her, helt adskiller sig fra de principielle bemærkninger, som er kommet fra de andre partiers side, for disse sidste er jo principielle bemærkninger, som helt har holdt sig på de præmisser, det kapitalistiske Danmark dikterer.

De foreliggende lovforslag viser, hvorledes teknokraterne er indstillet på at løse Grønlands problemer, og får de lov til at køre videre på den måde, kan vi lige så godt sætte os hen og citere digteren Haldan Rasmussen dér, hvor han siger — jeg citerer:

„Vor jord består af jord i små partier, som kaldes stater eller kolonier.

De første har kultur og kultiverer de sidste, til de ikke eksisterer.“

[Kjær Rasmussen.]

Vi synes, at disse bemærkninger måtte med nu, men i øvrigt havde vi gerne set, at den store Grønlandsdebat, som vi skal have herinde, var blevet overstået, før vi havde fået disse lovforslag forelagt.

Knud Hertling: Jeg vil gerne først og fremmest udtrykke tilfredshed med, at man lovteknisk foretager en adskillelse mellem den lov, der omhandler valgmåden for landsråd og kommunalbestyrelser, og den lovgivning, der omhandler, hvordan landsrådet og kommunerne får deres indtægter. Den adskillelse vil jeg først og fremmest hilse med glæde.

Vedrørende forslaget om indførselsafgifter vil jeg gerne sige, at dette forslag udtrykker en tilnærmelse til større kommunalt selvstyre. Men vi er endnu langt tilbage med hensyn til kommunalstyret, hvis vi sammenligner os med andre lande, også f. eks. med danske tilstande, selv om hr. Kjær Rasmussen advarer herimod.

Jeg tror nok, at vi i den kommende tid må prøve på at dyrke spørgsmålet om kommunernes selvstændighed meget mere, end vi har gjort hidtil. For mit vedkommende havde jeg håbet, at ministeren for Grønland allerede nu havde set sig i stand til at foreslå, at man gav kommunalbestyrelserne større mulighed for at være medbestemmende med hensyn til fordelingen af de indtægter, som kommunerne skal have. Jeg synes, at bestemmelsen i lovforslagets § 1, nr. 2, om, at det udelukkende er landsrådet, der bestemmer, hvordan kommunerne skal have deres penge fra landskassen, er et levn fra gamle dage. Jeg tror nok, at vi inden for netop dette område i høj grad har brug for en ny orientering, således at vi prøver på at indføre et kommunalt styre, som et kommunalt styre nu engang bør være. Landsrådets overkommunale funktion i så henseende tror jeg nok er noget, der næppe kan fastholdes i tiden fremover.

Vedrørende lovforslaget om Grønlands landsråd og kommunalbestyrelser vil jeg gerne rejse det spørgsmål, om vi ikke også i den kommende tid i meget højere grad bør dyrke spørgsmålet om kompetence- og byrdefordelingen mellem staten, landsrådet og de enkelte kommunalbestyrelser. Jeg tror nok, det vil være i alles interesse, at vi i den

kommande tid, også når vi taler om at få indført direkte beskatning i kommunerne i Grønland, tager hele spørgsmålet om byrdefordelingen op til fornyet overvejelse.

Der er mange bestemmelser i denne lovgivning, som jeg synes det var lidt forkert af hr. Kjær Rasmussen at betegne som rent tekniske ændringer. Der er her tale om mange ændringer, som virkelig er meget principielle ændringer. I denne forbindelse vil jeg også gerne pege på hele den revisionsordning, som landsrådets regnskaber underkastes. Den revisionsordning, som vi har i den lovgivning, der eksisterer nu, er jo en rent talmæssig revisionsordning, og med den ændring, der er sket med hensyn til landsrådets selvstændighed, med en folkevalgt formand og med et forretningsudvalg, der handler på landsrådets vegne, tror jeg, det vil være rigtigt i den kommende tid at overveje, om man ikke bør indføre en form for politisk revision af landsrådets anvendelse af de midler, som landsrådet har fået fra borgerne. Denne form for politisk revision, som man så nogenlunde kan sammenligne med den statsrevision, vi har hernede, vil jeg nok tro er noget, som det vil være rigtigt at indføre også i landsrådet for at gøre hele administrationen af landsrådet mere kontrolleret af befolkningen på demokratisk vis.

Kommunalbestyrelserne har gennem årene været forhindret i at kunne føre en nogenlunde effektiv kontrol med kommunestyrelsen. Der har i det hele taget manglet kontinuitet i kommunernes styrelse, og dette har først og fremmest skyldtes, at man valgte formanden for ét år ad gangen. Derfor vil vi for vort vedkommende hilse forslaget om formandens valg måde med absolut glæde. Jeg tror, det er en helt rigtig løsning, og i den forbindelse vil jeg gerne henstille til ministeren, at vi ser lidt mere på spørgsmålet om næstformandens valg måde; jeg synes ikke, det står tydeligt nok i lovforslaget, at næstformanden også skal vælges for 4 år. Men det kan vi se nærmere på i udvalget; måske kan vi gøre lovteksten lidt tydeligere i den retning.

I forbindelse med behandlingen af dette forslag, som jeg synes er et meget principelt forslag, vil jeg gerne komme med et par strøtanker, som ministeren for Grønland, embedsmændene, der arbejder på Grøn-

[Kaud Hertling.]

land, og de politikere, der i det hele taget beskæftiger sig med grønlandske forhold, måske kan tænke på i den kommende tid.

Den ordning, vi har med kommunalstyret i det hele taget, er jo en ordning, som vi henter fra den danske ordning; vi kopierer til en vis grad den kommunale ordning, som vi kender henedefra. Men jeg tror nok, tiden nu er inde til, at vi i det hele taget rejser det spørgsmål, om denne kopiering er den eneste rigtige vej at følge også i Grønland. Her tænker jeg først og fremmest på de mange forskelle, der er mellem Danmark og Grønland, ikke mindst i geografisk henseende: i kommunerne i Grønland er kontakten mellem kommunernes hovedbyer og kommunernes udsteder ofte meget mangelfuld.

Derfor vil jeg gerne fremkomme med en tanke, der går i retning af, at vi prøver på at skabe større muligheder for de enkelte udsteder for at varetage deres interesser inden for kommunen, men med større uafhængighed af kommunestyret i selve byen. Kommunalbestyrelsesmøderne er i dag fortrinsvis beskæftiget med byens problemer. Mange medlemmer fra udstederne kommer til møderne, men får aldrig ret megen lejlighed til at beskæftige sig med udstedets problemer, fordi hovedproblemerne ligger i byen. Jeg tror nok, vi skal prøve på at tænke på at skabe en slags lokale råd i den kommende tid, lokale råd, der kan arbejde på udstederne, og som får tildelt bestemte beløb fra kommunen, beløb, som de selv kan administrere. Denne form for opdragelse til demokrati tror jeg nok vil have en god fremtid for sig i Grønland. Det vil jeg gerne henstille til ministeren at overveje.

Alt i alt synes jeg, at disse to lovforslag er noget, vi kan vedtage, måske med forskellige små ændringer. Men den kommende lovgivning inden for disse områder i øvrigt vil jeg meget henstille til ministeren at overveje; jeg tror nok, der er flere principielle ting, der bør ændres i den kommende tid.

Ministeren for Grønland (A. C. Normann): Jeg har ikke så frygtelig mange bemærkninger at gøre under hensyn til, at der jo har været tilslutning til lovforslagene principielt fra alle sider, og at de fleste af de

bemærkninger, der er gjort til enkeltheder, nok bedst egner sig til behandling i udvalget.

Det ærede medlem hr. Holger Hansen fandt det galt, at kærneren både er statens repræsentant og samtidig kommunalbestyrelsens sekretær. Der ligger jo en problematik heri, der ofte har været genstand for drøftelse, og jeg forestiller mig, at når man hidtil selv i de største bysamfund har nøjedes med den nuværende ordning, har det været af praktiske, administrative grunde, og at det simpelt hen ville have været forfærdelig dyrt, hvis man ændrede ved det, i alt fald som en regel, der gjaldt for alle de grønlandske kommuner.

Det er faktisk helt fantastisk, hvilket emneområde en kærner i Grønland behandler. Jeg har lyst til at gøre medlemmerne af folketinget opmærksom på, at der i bemærkningerne til forslaget til normeringslov står en oprensning af kærnerens opgaver, en oprensning, som faktisk fylder så godt som en hel spalte. De spænder altså over et vældigt felt på mangfoldige områder, men det er muligt, at man efterhånden kan finde en bedre opdeling, f. eks. i de større kommuner. Man kan da også sige, at selve normeringslovsforslaget, som vi behandlede for lidt siden, med den styrkelse af kapaciteten i kærnerkontorerne, der dér var tale om, og de ændrede normeringer af det højerelønnede, det mere kvalificerede personale på kærnerkontorerne stærkt understreger ønskeligheden af at gøre selve kærnerkontorerne bedre i stand til at klare funktionerne, og det er jo muligt, at man dér vil kunne drøfte en opdeling af opgaverne.

Jeg tror dog alligevel, man skal være glad for, at vi har haft den ordning, vi har haft hidtil, da det andet ville have været en meget bekostelig og administrativt også besværlig ordning. Dertil kommer, at vi hele tiden må huske på, at der er et stort besvær med at finde kvalificerede folk netop til sådanne opgaver som dem, kærnerkontorerne har, især hvis man nu, som vi gør i Grønlandsministeriet, anstrenger os mest muligt for at få i Grønland fastboende folk til at deltage i arbejdet på kærnerkontorerne. Det har været besværligt at finde tilstrækkeligt kvalificerede folk, som oven i købet så skulle spredes ud og have deres

[Ministeren for Grønland.]

opgaver adskilt, således at der måtte et større personale til. Men jeg kan godt se berettigelsen i selve tanken og vil gerne være med til at overveje, om man kan ændre ved forholdene; jeg kunne tænke mig, at man måske kunne begynde i nogle enkelte af de større byer.

Det ærede medlem hr. Svend Haugaard og også det ærede medlem hr. Ove Hansen var tilfreds med, at man ikke længere skal have det hurtige skifte i ledelsen af kommunalbestyrelsen. Jeg tror egentlig, det har overrumplet mange danske kommunalfolk og politikere her fra folketinget, som har været i Grønland, at se, hvor forbløffende ofte man skifter kommunalbestyrelsens formand ud. I mange kommuner er det næsten en fast regel, at formanden udskiftes hvert år, hvad vi med vore traditioner her undrer os over. Men også jeg tror altså, at det vil være gavnligt med en noget større kontinuitet i arbejdet i kommunalbestyrelserne.

Det ærede medlem fru Gunhild Due kaldte det et lille skridt, det, der her er foreslået. Alt er relativt, og det kan siges at være et lille skridt, navnlig når vi tænker på, hvilke skridt vi herhjemme i øjeblikket foretager med hensyn til udbygningen af kommunernes indflydelse og områder, udvidelsen af det kommunale selvstyre; i så fald kommer dette skridt til at se meget lille ud, det indrømmer jeg. Men alene den omstændighed, at kommunerne nu får mulighed for en 3 års planlægning, synes jeg er en meget væsentlig ting, og at man forøger kommunernes indflydelse på, hvad de vil bruge pengene til, ganske væsentlig. Det er jo også en begyndelse til noget nyt; jeg tror ikke, vi hermed afslutter en udvikling, men at vi står ved begyndelsen til én, og så kan vi jo gøre erfaringer med de ændringer, der her søges gennemført.

Det ærede medlem fru Gunhild Due sagde noget om de enarmede tyveknægte, der nærmest lød som musik i mine ører; jeg har nemlig flere gange i Grønlandsministe-

riet talt med embedsmænd om, hvorfor vi dog ikke kunne få disse tyveknægte med ind under afgiftsordningen. Jeg er ikke tilhænger af at forbyde dem deroppe, men jeg ville også meget gerne have lagt afgiften på dem. Men foreløbig har de forklaringer, jeg har fået om, hvilket besvær det ville volde administrativt, og hvor ringe antallet er, når man ser på Grønland som helhed, medført, at jeg har måttet vige. Jeg skal dog nok holde tanken varm.

Det ærede medlem hr. Kjær Rasmussen brugte et udtryk, som jeg synes ikke bør blive stående uimodsagt, fordi det ikke går an, at folketingsmedlemmer siger noget sådant. Han talte om vedligeholdelsen af de veje, som danskerne har anlagt uden at spørge grønlænderne. Der foregår virkelig hvert år forud for anlægsarbejdernes gennemførelse en forhandling netop med kommunalbestyrelserne om de anlægsarbejder, der foretages i byerne i Grønland.

Det ærede medlem hr. Knud Hertling sagde, at den omstændighed, at landsrådet bestemmer, hvor store beløb kommunerne skal have, er en fortidslevning. Ja, det er det, og det er jo også det, dette lovforslag nu ændrer ved. I alt fald er det en fortidslevning i den forstand, at det er en gammel ordning, men der sker altså nu et fremskridt ved, at man fastlægger for 3 år, hvad kommunerne kan anvende, således at den vilkårlighed, som man har næret ængstelse for at landsrådet skulle udøve — jeg har forstået, at det ærede medlem også har været betænkelig herved — nu bliver meget, meget mindre, uden at jeg hermed skal sige, at landsrådet har behandlet kommunerne på nogen vilkårlig måde. Det har jeg ikke personlig i noget tilfælde erfaret.

Så ønskede det ærede medlem en anden revisionsordning end den her foreslåede, og det er jo en ting, som man kan drøfte i udvalget. Jeg for min del er ikke betænkelig ved den ordning, der her er foreslået.

Det ærede medlem nævnte dette, som så ofte siges, at vi er tilbøjelige til i Grønlandspolitikken blot at kopiere de danske

[Ministeren for Grønland.]

regler. Nu vil jeg da gerne sige, at jeg synes ikke, det er nogen fejl, at man søger ensartethed tilvejebragt i de regler, der gælder inden for samme rige; tværtimod, det er da fornuftigt, at vi bruger de danske regler, hvor ikke særlige grønlandske forhold tilsiger os at have andre regler, og det gør de særlige grønlandske forhold på en række områder.

Tanken om at forsyne udstederne med lokale råd, der vel så også skulle have nogle pengemidler til rådighed bevilget igennem kommunalbestyrelserne, er ny for mig, men det er jo en tanke, der kan gå ind i de fremtidige overvejelser.

Jeg vil gerne slutte med at sige, at jeg er glad for, at der her i det høje ting er enighed om principperne i den, synes jeg, meget vigtige lovgivning, der her foreslås. Der er enighed om at styrke kommunernes selvstændighed, det, som vi herhjemme med et gammelt udtryk kalder det kommunale selvstyre. Jeg forstår også meget godt, at der gør sig en vis utålmodighed gældende, at man synes, at det skridt, vi her tager, måske ikke er stort nok. Man må huske, at her spiller netop de særlige grønlandske forhold ind, bl. a. den omstændighed, at kommunalbestyrelserne hidtil ikke har haft et tilstrækkeligt motiv til at dygtiggøre sig til at klare opgaver som dem, de danske kommunalbestyrelser kan klare. Forholdene er altså helt andre i Grønland, og også af den grund ville jeg ønske, at flere medlemmer af dette høje ting kom op til samtaler med kommunalbestyrelserne deroppe. Men der sker nu en del i den retning, der er enighed om her er den rigtige, og som også er i overensstemmelse med de organer, der plejer at beskæftige sig med Grønlandslovgivningen og principperne for Grønlands udvikling som helhed, og selv om lovforslaget her ikke er så vidtgående, som nogle medlemmer af dette høje ting kunne ønske, så er det et væsentligt fremskridt, og jeg håber da også, at vi med tiden kan komme videre frem ad den vej.

Hermed sluttede forhandlingen.

Lovforslagenes overgang til anden behandling vedtoges uden afstemning.

Tredje næstformand (From): Efter de faldne udtalelser foreslår jeg, at lovforslagene henvises til et udvalg på 17 medlemmer. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til lov om pensioner efter tidligere tjenestemandsløve m. v.

(Lovforslaget (nr. 111) findes i tillæg A. sp. 1841, fremsættelsen i tidenden sp. 2435).

Tredje næstformand (From): Sammen med denne sag foretages den næste på dagsordenen opførte sag, nemlig:

Første behandling af forslag til lov om pensionering af civilt personel m. v. i forsvaret.

(Lovforslaget (nr. 112) findes i tillæg A. sp. 1857, fremsættelsen i tidenden sp. 2436).

Lovforslagene sattes til forhandling.

Jørgen Peder Hansen: De to lovforslag, som vi har til behandling her i dag, er begge såkaldte konsekvenslovforslag efter sidste års tjenestemandsløvgivning. Jeg finder ikke, at der er anledning til ved denne lejlighed at gå nærmere ind på en diskussion om lovforslagene, idet jeg mener, at en sådan diskussion rettelig hører hjemme under et kommende udvalgsarbejde i lønningsudvalget. Jeg tror, de egner sig bedst til diskussion dér.

Jeg skal lige anføre, at det i lovforslagene er lykkedes på en rimelig måde at samordne hele pensionsområdet, således at vi nu får ensartede regler for dyrtidsregulering og overenskomstmæssig regulering i forbindelse med de overenskomstmæssige forhandlinger, som skal finde sted fremover. En afgørende ting er også, at vi samtidig får samordnet området, således at der nu kan ske en ensartet regulering i forbindelse med udbetaling af den fulde folkepension.

Hertil kommer så, at der i den nye pensionslov er nedfældet en række ændringer, som det er fundet rimeligt at overføre på de ældre pensionister. Det gælder særlig, hvad angår ægtefællepensionen. Jeg tror, at der